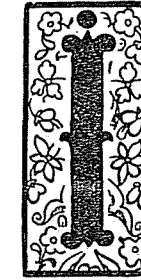

Başyazı

Osmanlıların Türk - İslâm
Mefkûresini Yüceltmesi

Prof. Dr. Osman TURAN

İSLÂM Medeniyetinin yükseliş devrinde istikbale aid istihraçlar çok mahdut çevrelerde biliniyor ve tesiri olmuyordu. Halbuki İslâm dünyasının daha sonraları maruz kaldığı dahili ve harici büyük buhranlar kitlelere mal olunca Hz. Peygamber'e aid Hadisler ve müslüman büyüklerine aid keşif ve kerametler çok aranıyor ve yayılıyor; cemiyet istikbal hakkında ruhi ihtiyacını bunlarla gideriyordu. Nitekim İslâm dünyası, X. ve XI. asırlarda, içeride ağır dinî, ictimai ve siyasi sarsıntılara düşmüş; dıştan da bu zamana değin müdafaada kalan Bizanslıların devamlı taarruz ve istilâlarına uğramış; bu sebeple müslümanlar ümitsizliğe kapılmış; aşırı Şii olan Fatimiler ve Büveyhîlilerin tahakkümü sünnî müslümanları muztarip kılmıştı. Selçuklulardan üç çeyrek asır önce Muhaddesi Fars (İran) da bazı kitaplarda bulunan bir Hadis'te istikbale aid şu müjde bildiriliyordu. Buna göre Hz. Muhammed: «Horasan'da güzel yüzlü ve boylu, Arap olmayan bir süvâri zuhur edecek; yüzünde beyazlık, göğsünde de siyah bir ben bulunacaktır. Bu insan bilgili, hakim ve büyük olup Peygamber adını taşıyacak; Deylimliler, (Büveyhîler) den tek kişi kalıncaya kadar kılıcı elden bırakmayacaktır. Horasan, Fars, Mekke ve Medine minberlerinde onun adı okunacaktır.» Bühran devrinde meydana çıkan bu hadis «sahih» veya «mevzû» olsa veya hut bir istihraç neticesi meydana çıksa da bunun ilk Selçuklu sultanı Tuğrul Beg Muhammed'i ve onun icraatını haber verdiği kanaati meydana konmuştu.

Filhakika İbn Haldun gibi büyük bir mütefekkiye göre Abbasilerin en parlak devrinde Halife Me'mun (813-833) kendi müneccimine hanedanının âkibetini sormuştur. O da Şimal-i Şark'tan gelecek Türklerin Büveyhîlerin tahakkümüne nihayet verdikten sonra İran, Irak, Suriye ve Rûm'a (Anadolu'ya) hâkim olacaklarını bildirmişti. O, bununla Selçukluların kastedildiğini ve bu istihracın Mukaddesi de geçen Hadis ile birleştiğini ifade etmiştir. Hanefî Mezhebinin kuran İmam-ı A'zam Hac esnasında Allah'a niyaz eder ve Muhammed'in şeriatı için yaptığı ictihadlarda bir hata işlediğinden korktuğunu belirtir. Hâtiften gelen bir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Muhterem Okuyucu,

İslâm'ın bindörtü yüz küsur senelik Medeniyetinin yeniden ihyası ve asrın insanına anlatılmasını gaye edinen İSLÂM MEDENİYETİ, çıktığı ilk günden beri gerek dolgun muhtevası ve gerekse kendine has şekli ile günümüz mecmualarına örnek olmuş ve her yerde aranır hale gelmiştir. Ancak imkânlarımızın darlığı ve Türkiye'de ciddi neşriyatın belirli bir zümre tarafından takip edilmiş olması, mecmuamızı zaman zaman güç durumlara düşürmüştür. 32. sayısıyla üçüncü cildinin büyük bir kısmını tamamlamış olan İSLÂM MEDENİYETİ, hizmetine azimle devam ederken bugün de sesini yurdun ücra köşelerine kadar duyuramamanın mahrumiyeti içindedir.

Şüphesiz bu güçlükleri yenebilmek için sadece bizim gayretimiz kâfi değildir. Bütün okuyucu ve abonelerimizin elele vermesi, mecmuayı çevresinde tanıtmaları ve ona yeni okuyucular kazandırması gerekir. Aksi takdirde başarı güçleşir, hatta imkânsız hale gelebilir.

Aziz Okuyucu,

İSLÂM MEDENİYETİ, bir şahsın malı olmadığı gibi, bir teşekküle kazanç sağlama düşüncesiyle de çıkmamaktadır. Sadece ilk paragrafta belirttiğimiz davaya hizmet azmindedir. O dava ise, sadece muayyen bir kitlenin veya neşir organının davası değil; ben Müslümanım diyen herkesin davasıdır. O halde her Müslümanın, davasına hizmet eden neşir organı etrafında hâlelenmesi ve onunla elele vermesi dinî vazifesidir. İşte İSLÂM MEDENİYETİ, sizlere böyle kudsî bir vazifenin ifası için de imkân hazırlamaktadır. O imkândan istifade ile hepimiz üzerimize düşeni yapalım.

Hürmetlerimizle.

İSLÂM MEDENİYETİ

İSLÂM

ses bu büyük insana: «Sen doğru yoldasın. Kılıç Türklerin elinde buldukça senin mezhebine zeval yoktur.» müjdesini vermiştir. Tarih bunu te'yid eylemiş; İslâm dünyası ve Hanefilik Türk hâkimiyeti ile kurtulmuş ve yükselmiştir.

Bununla beraber İslâm Medeniyeti XIII. asırda bu sefer Şarktan gelen müthiş Moğol istilâsı ile yıkılmış; hayatta kalan müslümanlar şimdi daha büyük bir ızdıraba tutulmuştu. Hayat ümidleri sarsılan insanlar tesselli tasavvufta buluyor; herkes şeyhlere ve zâviye (tekke) lere koşuyor ve ahireti kazanmağa çalışıyordu. Bir asır süren Moğal hakimiyeti gökerken Osmanlı hânedanı İslâm'ın bayraklarını yüceltmeğe başlamış; dinî-millî mefkûreler kaynamış; her taraftan gelen âlimler, şeyhler ve gâziler birbiri ardınca dâhî padişahlar yetiştiren bu hânedân etrafında birleşmişti. Ferdî kurtuluş yolunu tutan ve nihayet rekabetler ile parçalanmış tarikatlar Osmanlı devrinde ilk defa tam bir âhenk içinde ve cihad yolunda aynı büyük davanın mücahidi olmuşlardı. Maddî-manevî bütün kuvvetler kaynaşmıştı. Hz. Peygamber'in ve evliyanın tebşirleri bu tâze hânedan ve cemiyete kudsiyet ve hayatîyet bahşediyor; İslâmî ve millî mefkûre gaziler ve halk kitleleri arasında da *Kızıl-elma* ideali ile yayılıyordu. Rumlar devrin Türklere aid olduğuna ve İstanbul'un da artık onların eline geçeceğine dair efsaneler ile manen kendi inkırazlarını hazırlarken Osmanlılar da Hz. Muhammed'in ve evliyanın fetih müjdeleri ile şevkleniyor; Emir Sultan ve Ak-Şemseddin Murad Gazi ve Fatih ile birlikte İstanbul muhasarasına katılırken Peygamber'in tebşir ve tebcilinden emin bulunuyorlardı. Hattâ Fatih bir an önce bu kudsî neticeye nail olmakla tutuştuğu ve şeyhinin daha açık bir kerametini ısrarla istediği zaman o da şimdi padişahı ilâhî bir tebşir ile tebcil ediyordu. Zîra Ak-Şemseddin Kur'an'daki «*Beldetüm Tayyibetüm*» âyeti ile İstanbul'un kastedildiğini ve bu iki kelimenin 857 yılına, yani muhasara tarihine işaret olduğunu bildirmiş; gerçekten Sultan Mehmed hemen *Fatih* olmuştu.

Bu kudsî zaferden sonra Fatih ve Büyük halefleri mektup ve فرمانlarında artık kumanda ettikleri askerlere «*cund Allah*» (Allah'ın ordusu) adını vermekte tereddüt etmemişlerdi. Zaten Türklerin İslâm dîrine girdikleri zaman yayılan bazı «sahih» ve «mevzû» hadisler arasında bu da bulunuyor; müslüman ve hristiyan tarihçiler münasebet düşüktükçe bunu kaydediyorlardı. Bursa'da ve Edirne'de doğan, İlahî Belde'de (İstanbul'da) yükselen millî-dinî ruh büyük padişahlar etrafında dirilince onlar artık «*el-müeyyed min indillâh*» (Allah'ın te'yidine mazhar) olduklarına inanıyor ve bunu da mektuplarında kullanıyorlardı. Osmanlıların «*Nizam-ı âlem*» davaları da üç kıt'a üzerinde çeşitli kavim, din ve sınıflar arasında âhengi, hukukî ve ictimaî adaleti gerçekleştirmek idi. Bununla kendileri ve devletlerinin tarihi de kudsî olduğuna inanıyorlardı. Yavuz Sultan Selim hilâfeti kazandıktan sonra İlahî adaletin ve Nizam-ı âlem davasının gerçekleşmesi için denizlere hakim olmanın zaruretini anlamıştı. Bu sebeple «*Hisar'dan kâğıthaneye dek tersâne üç yüz adet olmak gerekir. İnşallah niyyetimin feth-i İfrenkiye (Avrupa) dır.*» demiş; fakat ömrü kâfi gelmemiş; bu vazife oğlu Kanunî'ye miras kalmıştı.

Kanunî devrinde İslâm-Hristiyan cidalı Orta Avrupa'ya ve denizlerde de İtalya ve İspanya sahillerine intikal etmiş ve garp dünyasının bir kıskaç içine alınmasına çalışılmıştır. İslâm medeniyeti ile uyanan Av-

rupa bir yandan karalarda müdafaaya geçerken öte yandan Okyanuslara yayılarak Türk-İslâm dünyasına arkadan taarruza uğramış ve mücadeleye böylece Hind denizine ve hatta Uzak-Şark adalarına kadar uzamıştı. İslâm ve hristiyan dünyaları arasında sekiz asır önce başlayan nizam ve ideal mücadelesi cihan-şümül ve hayatî bir hesaplaşma hâlini almıştı. Hindistan, Türkistan, İran ve Karadeniz şimali ülkeler de Türklerin idaresinde bulunuyor ve bu sebeple bazı Avrupalı tarihçiler XVI. asra «Türk asrı» diyorlardı. Fakat davanın ağırlığı hep Osmanlılar üzerinde bulunuyor; Şif İran daima arkadan vurmakla Nizam-ı âlem davasının tâcı olan Muhtesem Süleyman'ın nihâî zaferine engel oluyordu. XVI. asırda Busbecq gibi bazı Avrupalılar bu ezeli mücadelede son zaferin Türklere aid olacağını düşünüyor ve bu âkıbeti hatırladıkça titrediklerini belirtiyorlardı.

Filhakika; yurtsuz ve topraksız kalan Türkler, Anadolu'ya gelişlerinden beri, Haçlı istilâları asırlarca devam etmiş; Osmanlı kudretini daha doğuş zamanında ezmeğe girişmiş ve taarruzların ardı gelmemiştir. XV. asırda Tuna hudutlarını bekleyen Mihâl Oğlu Gazi Ali Bey bu Haçlı taarruzları karşısında:

*Eğer defolmazsa bu belkiye
Ne İznik kala ne Kostantiniyye*

derken Türklerin nasıl bir ölüm-kalım mücadelesi içinde bulduklarını gösteriyordu. Cihan padişahı Kanunî Mohaç zaferinden sonra İstanbul'a koşan küçük Avrupalı elçileri huzuruna kabul edince onlara: «Hristiyan devletleri dâima ecdâdımın üzerine tehdit bulutları yığmasa idi bu kadar kan dökülmezdi.» beyanında bulunmuş ve Türk fetihlerinin aslında nasıl bir varlık-yokluk mücadelesi zarureti ile geliştiğine dair sebepleri meydana koymuştu. Halbuki son devirde millî kültür ve tarih şuuru tahrip edilince bilgisizlik veya sui-niyetle daima ecdad kötülenmiş; Osmanlı padişahlarının kendi Cihan-girlik ihtirasları için milleti ve kanını beyhude yere harcadıkları, bazı düşmanlarımızın çeşitli isnad ve propagandalarını benimzedikleri görülmüştür.

Osmanlı kudreti, nefis müdafaası ile, bir cihan nizamına doğru ilerliyor; Haçlı taarruzları kırılıp Türk-İslâm cihadı en yüksek seviyesine erişerek Avrupa'yı titretiyordu. Fakat bu muhtesem cidal ile millî kudret son noktasına ulaşırken Avrupa'da yeni medeniyet ve teknik hızlanıyor; Okyanuslar, deniz yolları ve dünya ticareti hristiyanların eline geçiyor, her kemalin bir zevali mukadder bulunuyordu. Nitekim Osmanlı mütefekkirleri, XVI. ve XVII. asırlarda, Frenklerin, deniz ticaretini ellerine geçirmekle, Kârün gibi zenginleştiklerini, İslâm dünyasını arkadan sarmakla ciddi bir tehlike teşkil ettiklerini söylüyorlardı. Bununla beraber İslâm padişahının ve Osmanlı devletinin tedbirleri sayesinde medenî üstünlüğün Türklere kalacağına inanıyorlardı. Nitekim Busbecq'in düşüncesine göre de Avrupalılar, Osmanlı kudreti karşısında, nihâî mağlubiyetin mukadder olduğu korkusunu taşıyorlardı.

Yavuz Sultan Selim bir sefer ile bütün Arap ülkelerini ilhak edip hilâfeti kazandıktan ve İslâm birliğini ilerlettikten sonra Avrupa'nın fetihine hazırlanıyordu. Bu kudretli durumda Abbasi halifesi gibi vezirine şu suali soruyordu: «Pîri lalam! Mısır'ı fethettik;

Hâdim ul-haremeyn ünvanı ile muazzez olduk. Her gittiğimiz tarafta zaferler nasip oldu. Bu vaziyette devletin zevali ihtimali var mı?» deyu buyurmuşlardır. Pîri Paşa: «Yüce ecdadınızın koydukları kanun ve kaideler icra olundukça bu devletin zevali muhaldır.» der; fakat «evladlarınızın hilafeti zamanında makamlar ehline verilmezse o zaman bu devletin ihtilâle uğrayacağı» ni ilâve eder; Yavuz Selim de «Allahım! bizi koru.» niyazında bulunur. Gerçekte XVII. asırda Osmanlı imparatorluğu eski kudretine sahip olmadığını ve yorulduğunu hissetmeğe başlamış; medeniyeti, tekniği ve kuvveti gittikçe yükselen Avrupa ve yeni tarihî bir doğuş içinde bulunan Rusya, XVIII. ve XIX. asırlarda, daimî taarruzlara girişmişti. Bu yeni Haçlı seferleri Osmanlıları derin bir inhitat içinde buluyor; mağlubiyetler gittikçe ağırlaşıyor; Türk kanı oluk gibi akıyor; felâketler birbirini takip ediyor; Yavuz Sultan Selim'in endişesi bir gerçek oluyordu. Bununla beraber Türkler yine de mânevî üstünlük duygusunu kaybetmiyor; İmparatorluklarının «Devlet-i ebed müddet» olduğuna inanıyorlardı. Zira onun kaderinin İslâmiyete bağlı bulunduğundan aslâ şüphe etmiyorlardı. Bu dinin ilâhî irade ile kıyamete kadar bakî kalacağı Kur'an'la tebsirini en sağlam bir delil sayıyorlardı.

(Gelecek makalemiz bu inanç ve deliller üzerinde duracaktır.)

LÜTFEN OKUYUNUZ

Bütün abonelerimize soruyoruz: Abonesi biten abonelerimizden paralarını nasıl tahsil edelim? Mektup yazmakla mı, para makbuzunu mecmuaların içine koymakla mı, yoksa bir arkadaşın bütün aboneleri teker teker dolaşması ile mi? Hemen söyliyelim ki bu yolların ilk ikisi denenmiş, üçüncüsünün ise çok masraflı olacağından korkuyoruz. Abonesi biten okuyucularımızın mecmualarını kesmeyi hiç düşünmüyoruz. Gayemiz mecmuanın yaşamasıdır. Mecmuanın yaşaması için de mutlaka abonelerimizin parasını tahsil etmemiz gerekmektedir. Yoksa yeni bir abone kampanyası mı açalım, siz ne dersiniz?

Biz bütün okurlarımızın borçlarını bize ödemek istediklerine, ancak zamanlarının kifayetsizliğinden biraz da ihmalden dolayı böyle olduğuna inanıyoruz.

Diğer taraftan 20 veya 40 lirayı posta havalesiyle göndermek ayrı mesele... Fakat damlaya damlaya göl olur bunu unutmıyalım.

Hemen şunu söyliyelim ki, bize para gönderirken, adres değiştirirken, abone numarasını yazmayı unutmayınız. Posta havale kâğıtlarının arkasında göndericinin alıcıya yazacağı notlar kısmına, yeni abone olacaklar «Abone olmak istiyorum, beni altı ay veya bir sene abone kaydedin». Abonesini yenilemek isteyenler, abone numarasını yazarak «abonemi 6 ay veya 1 sene daha yeniliyorum» diye yazmayı unutmayınız.

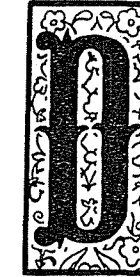
Cevaplarınızı bekliyoruz. Selâm ve sevgiler.

Mustafa YAMAN
İSLÂM MEDENİYETİ
İdare Müdürü

İlâhiyât

Tedâvîde Düânın Yeri

Abdullah AYDEMİR
Erzurum Yük.
İslâm Enstitüsü
Öğretim Üyesi

ÜÂ dilimizde; Allah'a yalvarma, yakarma, Ondan birşey isteme, işlediğimiz herhangi bir suçtan dolayı bağışlanmayı arzu etme demektir. İslâm'ın şu temel espri üzerine kurulduğunu hemen söylememiz gerekir: İnsan aklının —hayalî bile olsa— sınırlarını, aşlını, esasını tesbit edemediği bu uçsuz bucaksız kâinâtın sâhibi yalnız Allah'tır. O'ndan başka düâ ve ibâdet edilmeye lâıyk hiçbir varlık mevcut değildir. İnsan, büyük olarak yalnız Allah'ı bilmeli, isteyeceği her şeyi O'ndan istemeli, içindeki arzu ve emelleri yalnız O'na açmalıdır. Allah'tan başkasına boyun eğme, Allah'tan istenecek şeyleri fanîlerden dileme, çok şerefli olarak yaratılan insanı sâdece küçültür. Kur'an-ı Kerim bir çok âyetlerinde, insanları yalnız Allah'a kul olmaya çağırmakta, içlerini O'ndan başkasına dökmemelerini tenbih ve tavsiye etmekte ve bunun formüllerini vermektedir. İlâhî vahye mazhar olan Allah elçileri de hep bu gerçeğin davası uğrunda ömürlerini tamamlamışlardır.

Kur'an-ı Kerim, insanların devamlı olarak Allah'a düâ etmelerini, dine ve dünyaya ait işlerinin başarılmasında kendisinden yardım istemelerini emir ve tavsiye eder (1). İslâm'ın beş temelinden biri olan namaza da «düâ» denmiştir (2). İslâm dininin ibâdet sistemi icra yönünden; malî, bedenî ve hem malî ve hem bedenî olmak üzere üç ayrılır. Bedenî ibâdetlerden olan namaza düâ dendiğini zikrettik. Oruç da tam manasıyla bir düâ halidir. Malî olarak bilinen zekât da böyledir. En kıymetli mallarını, parasını ve hayvanlarını fakire veren zengin bununla ibâdet etiğinin ve bunu Allah rızası için yaptığının şuuru içindedir. Zekât olarak ayırdığı parasını veya malını veren müslüman onu verirken Allah'a tam bir bağıllık

